

ΑΚΑΔΗΜΟΣ

Γ.Κορδύλη 1 & Οδωρος-Μαρούσι
Τηλ. Κέντρο:210-61.24.000, <http://www.akadimos.gr>

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ 2014 ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Επιμέλεια θεμάτων : Σκούρτη Γεωργία

Γιώργος Ιωάννου, Μες στους Προσφυγικούς Συνοικισμούς

Στέκομαι και κοιτάζω τα παιδιά· παίζουνε μπάλα. Κάθομαι στο ορισμένο καφενείο· σε λίγο θα σχολάσουν και θ' αρχίσουν να καταφτάνουν οι μεγάλοι. Κουρασμένοι απ' τη δουλειά, είναι πολύ πιο αληθινοί. Οι περισσότεροι γεννήθηκαν εδώ σ' αυτή την πόλη, όπως κι εγώ. Κι όμως διατηρούν πιο καθαρά τα χαρακτηριστικά της ράτσας τους και την ψυχή τους, από μας τους διεσπαρμένους. Ιδίως όταν τους βλέπω εδώ, μου φαίνονται πιο γνήσιοι. Κάπως αλλιώτικοι μοιάζουν μακριά, σε άλλα περιβάλλοντα συναντημένοι.

Η αλήθεια πάντως είναι πώς στο ζήτημα της αναγνωρίσεως έχω φοβερά εξασκηθεί. Όπου κι αν είμαι, τον Πόντιο, ας πούμε, τον διακρίνω από μακριά· κι από μια γραμμή του κορμιού του μονάχα. Δεν είναι ανάγκη ν' ακούσω την ομιλία του, ούτε να διαπιστώσω την αλλιώτικη μελαχρινάδα. Σπανίως να πέσω έξω. Από κοντά όμως είμαι ολότελα αλάνθαστος. Το ίδιο και με τους Καραμανλήδες, τους Καυκάσιους, τους Μικρασιάτες απ' τις ακτές, τους άλλους απ' τ'ά βάθη, τους Κωνσταντινουπολίτες, από μέσα ή απ' τα περιχώρα, κι ας επιμένουν όλοι τους πως είναι απ' την καρδιά της Πόλης, κι απ' το Γαλατά. Οι Θρακιώτες όμως έρχονται πιο καστανοί· ξανθοί πολλές φορές, κι ευκολότερα μπερδεύονται με πρόσφυγες από μέρη άλλα. Εξάλλου σα να έχουν χάσει την ιδιαίτερη προφορά τους ή ίσως εγώ να την έχω συνηθίσει. Μπερδεύονται κυρίως μ' αυτούς πού ήρθαν απ' τη Ρωμυλία. Αυτό συμβαίνει κι ανάμεσα στους Ηπειρώτες και στους άλλους απ' τις περιοχές του Μοναστηρίου.

Όταν τους μπερδεύω, το καταλαβαίνω συνήθως αργά· γιατί έχω τόση πεποίθηση πάνω σ' αυτό το ζήτημα, ώστε σπανίως ρωτώ. Κατά βάθος βέβαια αυτό δεν είναι σφάλμα, είναι διαπίστωση.

Κι όμως πόση συγκίνηση έχει να κοιτάξεις ή να συζητάς στα καφενεία και να δαισθάνεσαι τη δική σου ή μια άλλη πανάρχαια ράτσα. Ακούς εκείνες τις φωνές με τη ζεστή προφορά και σου 'ρχεται ν' αγκαλιάσεις. Ονόματα από σβησμένους τάχα λαούς και χώρες δειλιάζουν μέσα στο νου· μεθώ μονάχα και που τα λέω από μέσα μου, καθώς ολοένα βεβαιώνομαι. Χαίρομαι να κοιτάζω τις αδρές και τίμιες φυσιογνωμίες τους, κι ανατριχιάζω βαθιά, όταν σκέφτομαι πώς αυτός πού μου μιλά είναι δικός μου άνθρωπος, της φυλής μου. Κάτι σα ζεστό κύμα με σκεπάζει ξαφνικά, θαρρείς και γύρισα επιτέλους. Δεν έχει σημασία που δε γνώρισα ποτέ αυτή την πατρίδα ή που δε γεννήθηκα καν εκεί. Το αίμα μου από κει μονάχα τραβάει· εκτός κι αν είναι αληθινό πώς ο άνθρωπος αποτελείται απ' αυτά πού τρώει και πίνει, οπότε πράγματι είμαι από δω. Και πως εξηγείται τότε όλη αυτή ή λαχτάρα;

Γυρνώ μες στους προσφυγικούς συνοικισμούς με δυνατή ευχαρίστηση. Θράκες, Χετταΐοι, Φρύγες, όμορφοι Λυδοί, πάλι, θαρρείς, ανθούν ανάμεσά μας. Οι ίδιοι δεν ξέρουν βέβαια αυτά τα ονόματα· για μένα όμως είναι φορτωμένα μυστήριο και αγάπη. Κι αν ακόμα δεν είναι, πολύ θα ήθελα να ήταν έτσι η αλήθεια.

Κι όμως τα τελευταία χρόνια έχουν κάνει το παν για να σκορπίσει ή ομορφιά αυτή στους τέσσερεις ανέμους. Οι εγκληματίες των γραφείων εκμεταλλεύτηκαν τη ζωηράδα τους και την αγνότητα τους. Τους εξώθησαν να σφάξουν και να σφαχτούν να φαγωθούν, ιδίως μεταξύ τους. Τώρα φυσικά τους τρέμουν και προσπαθούν να τους ξεφορτωθούν με τη μετανάστευση. Πολύ αργά, νομίζω.

Κάθε φορά πού φεύγω από κει, με αποχαιρετούν χωρίς να δείξουν παραξένεμα, αν και άγνωστοι μου άνθρωποι. Τους πληροφορεί το αίμα τους για μένα, όπως και το δικό μου με κάνει να τους κατέχω ολόκληρους. Πάντως ποτέ τους δεν επιμένουν να με κρατήσουν στις παρέες τους.

Ολομόναχος, ξένος παντάξενος, χάνομαι στις μεγάλες αρτηρίες. Όταν ανάβει το κόκκινο και σταματούν τα' αυτοκίνητα, μού φαίνεται για μια στιγμή πώς παύει εντελώς κάθε θόρυβος. Ερυθρά και λευκά αιμοσφαίρια σα να κυκλοφορούν. Κι όμως βλέπω πώς το πλήθος εξακολουθεί να περπατά, να κουβεντιάζει ή να γελάει. Σταματώ πολλές φορές στη μέση τού πεζοδρομίου, κι όπως στο κούτσουρο πού κόβει το νερό, έτσι περιστρέφονται γύρω μου οι διαβάτες. Τώρα που δεν εμποδίζουν οι μηχανές, ακούω χιλιάδες βήματα στο πλακόστρωτο. Μού 'ρχεται να καμπυλώσω τη ράχη μου για να περάσει χωρίς εμπόδια αυτό τα ποτάμι. Της Γονατιστής, όταν περνάει από πάνω μου το βουβό ποτάμι των προγόνων, γονατισμένος πάνω στα καρυδόφυλλα, σκύβω βαθιά στο χώμα, για να μη βγάλουν οι ψυχές εξαιτίας μου τον παραμικρότερο παραπονιαρικό βόμβο.

Εγώ όμως από τώρα είμαι βαριά παραπονεμένος. Μέσα στους ξένους και στα ξένα πράγματα ζω διαρκώς· στα έτοιμα και στα ενοικιασμένα. Συγκατοικώ με ανθρώπους πού αδιαφορούν τελείως για μένα, κι εγώ γι' αυτούς. Ούτε μικροδιαφορές δεν υπάρχουν καν μεταξύ μας. Ο ένας αποφεύγει τον άλλο, όσο μπορεί. Μα κι αν τύχει να σου μιλήσουνε, κρύβουν συνήθως τα πραγματικά τους στοιχεία σα να 'ναι τίποτε κακοποιοί. Το ιδανικό, ή τελευταία λέξη τού πολιτισμού, είναι, λέει, να μη ξέρεις ούτε στη φάτσα το γείτονα σου. Πονηρά πράγματα βέβαια• προφάσεις πολιτισμού, για να διευκολύνονται οι αταξίες.

Γι' αυτό ζηλεύω αυτούς πού βρίσκονται στον τόπο τους, στα χωράφια τους, στους συγγενείς τους, στα πατρογονικά τους. Τουλάχιστο, ας ήμουν σ' ένα προσφυγικό συνοικισμό με ανθρώπους της ράτσας μου τριγύρω.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Ο συνειρμός, ο υπαινιγμός και το εσώστροφο στοιχείο αποτελούν χαρακτηριστικά της γραφής του Ιωάννου. Να δώσετε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση από το απόσπασμα που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

B. «Λέγοντας λοιπόν βιωματική, εννοώ τη λογοτεχνία εκείνη που αντλείται από τα βιώματα του συγγραφέα (...). Τα βιώματα πάλι δεν είναι μονάχα εκείνα που προέρχονται από την εμπειρία αλλά και οι φαντασιώσεις και οι ισχυρές πνευματικές καταστάσεις που έχει ζήσει ο άνθρωπος (...) (συνέντευξη του συγγραφέα με τη Μ. Θέρμου εφ. Καθημερινή, 24-7-1977). Ποια βιωματικά στοιχεία του συγγραφέα εντοπίζεται στο κείμενο;

Μονάδες 20

Γ. α) Με ποιο εκφραστικό τρόπο αναδεικνύει ο αφηγητής την αυθεντικότητα των προσφύγων στην πρώτη παράγραφο του κειμένου; **Μονάδες 10**

β) Στο απόσπασμα διαπιστώνεται μια επιμονή στην περιγραφή του συγκεκριμένου και στην απόδοση των λεπτομερειών. Να παραθέσετε δύο παραδείγματα που το αποδεικνύουν και να εξηγήσετε τη λειτουργία τους στην αφήγηση. **Μονάδες 10**

Δ. α) «Ολομόναχος, ξένος παντάξενος χάνομαι στις μεγάλες αρτηρίες». Πώς δικαιολογούνται τα συναισθήματα που νιώθει στην ίδια του την πόλη; **Μονάδες 15**

β) «Γι αυτό ζηλεύω αυτούς που βρίσκονται στον τόπο τους, τα χωράφια τους, τα πατρογονικά τους. Τουλάχιστον, ας ήμουν σ' ένα προσφυγικό πολιτισμό με ανθρώπους της ράτσας μου τριγύρω». Να σχολιαστεί σε μία παράγραφο 6-8 σειρών. **Μονάδες 10**

Ε. Να βρείτε ομοιότητες ανάμεσα στα δύο κείμενα του Ιωάννου.

Μονάδες 20

Γιώργος Ιωάννου «Μοτοσικλέτας εγκώμιο» παράλληλο στο «Μες στους Προσφυγικούς Συνοικισμούς»

«Η αλήθεια είναι πως σε στιγμές αδυναμίας λυπάμαι κάπως που δεν έχω κι εγώ αυτοκίνητο, αλλά αυτό το ύποπτο λύγισμα είναι πάντα κάτι το παροδικό και αρκετά εύκολα το αποτινάζω. Δε μου χρειάζεται κι άλλη απομόνωση· φτάνει αυτή που έχω στο σπίτι. Δεν μπορώ να κουβαλώ την ατμόσφαιρα του σπιτιού μου πάνω σε τέσσερις ρόδες, ούτε να βλέπω διαρκώς τους άλλους μέσα απ' τα τζάμια. Θέλω να ακουμπώ, να τρίβομαι, έστω και τυχαία, πάνω σε ανθρώπους, να τους ακούω, να παίρνω απ' αυτούς κουράγιο ή απελπισία. Προπάντων θέλω να βλέπω ανθρώπους, να τους χαίρομαι από κοντά ή και να τους σιχαίνομαι, να τους μυρίζω.

...

Περπατάω λοιπόν όσο μπορώ και μάλιστα σε χώρους πολυσύχναστους, παίρνοντας το λεωφορείο μόνο όταν κάπου πρέπει να προλάβω. Παλιότερα δεν μπορούσα να περιεργαστώ και τόσο τους διαβάτες. Περιοριζόμουν σε μια φευγαλέα ματιά κυρίως στο πρόσωπο. Τώρα διαπιστώνω ολοένα και μεγαλύτερη άνεση στον εαυτό μου. Θαρρείς και δεν προβάλλουν την ίδια αντίσταση στα βλέμματά μου, υποχωρούν. Μάλλον όμως δε με λογαριάζουν πια, ενώ, όταν ήμουν νεώτερος, μ' αντιμετώπιζαν σαν αντίπαλο, διεκδικητή σε κάτι το άγνωστό μου ή όμοιόν τους, οπότε εγώ έχανα τα βήματά μου.

Περπατώ στους δρόμους και κάθε τόσο ενθουσιάζομαι. «Θεέ μου» λέω «γιατί να μη μας δίνεις περισσότερη ζωή και νιάτα;» Όσο βαριά στεναχώρια κι αν έχω, μ' ένα καλό περπάτημα σε δρόμους εγγυημένους αλαφρώνει. Προσπαθώ, συνήθως, να κλείνω το βράδυ μου γυρνώντας στο σπίτι από την Εγνατία. Πολλές φορές, κι όταν ακόμα δεν μου ταιριάζει το δρομολόγιο, λοξοδρομώ προκειμένου να περάσω από κει. Και γιατί τάχατες να βιάζομαι να φτάσω στο σπίτι; Τι το σπουδαίο έχω να κάνω; Εκείνη την ώρα, βέβαια, πολλή κίνηση σε πεζούς ο δρόμος δεν έχει. Εκτός κι αν συμβαίνει κανένα έκτατο γεγονός: ματς ή κινητοποίηση. Κάτι άλλο υπάρχει όμως που μου παίρνει την ψυχή. Είναι οι πολλές μοτοσικλέτες που περνούν τρέχοντας αστραπιαία, ιδίως προς τα δυτικά, θαρρείς για να προλάβουν αυτοί που τις κυβερνούν τον έρωτα ή τον ύπνο. Κοντοστέκομαι στο πεζοδρόμιο θαυμάζοντας. «Όπου και να χτυπήσουν, θα τραυματιστούν», συλλογιέμαι. Κι αυτό δεν το λέω ούτε με φόβο, ούτε, φυσικά, με οίκτο, αλλά σχεδόν με βαθύ σεβασμό. Άλλωστε, κι αυτοί καλά ξέρουν τους κινδύνους. Πιάνω θέση δίπλα σε φανάρι της τροχαίας, περιμένοντας δήθεν για να περάσω. Όταν ανάβει το κόκκινο, όλοι μαζί σταματούν, ακόμα

και μπροστά μου. Είναι συνήθως συμπαθέστατοι και πάντα γεροδεμένοι. Άλλοι είναι χωρικοί, κι άλλοι δικά μας σαΐνια, εργάτες. Ξέρω καλά τι έκαναν και που τώρα πηγαίνουν. Γι' αυτό γυρνούν στα σπίτια τους σα μεθυσμένοι, κρατώντας γερά στα σκέλια τους τις μηχανές. Δεν τους περιμένει εκεί ούτε ξεραΐλα ούτε και μοναξιά.

Αυτό το πράγμα, μάλιστα –πολύ θα το 'θελα. Αυτό τ' αλλάζω με την τωρινή μου μοίρα. Με μια βαριά μοτοσικλέτα ν' αλωνίζω πόλη και προάστια. Να περνώ σαν τη σαΐτα και να σταυροκοπιούνται με δέος όλοι οι νοικοκυράκηδες. Κι από πίσω να 'ρχεται μ' ορυμαγδό όλη η παρέα. Να ξεπεζεύουμε όπου μας κάνει κέφι, είτε στα πάρκα είτε στα σκυλάδικα, παραμερίζοντας σκληρά κάθε τι που εμποδίζει και πνίγει τους ανθρώπους που έχουν δυνάμεις για ξόδεμα».

ακαδημιας